

Osaka, Foto Sakurai Midori.

[B] **DE BLOG ALS ROMAN.**
“HET KONIJN OP DE MAAN” VAN PAUL MENNES

Paul Mennes (°1967) staat in Vlaanderen vooral bekend om de gedurfde wijze waarop hij de populaire cultuur de Vlaamse letteren heeft binnengeleid. Of misschien is binnenleiden te fatsoenlijk uitgedrukt. “In het gelaat slingeren” is, met de woorden van Louis Paul Boon, misschien toepasselijker. In *Tox* (1994), *Soap* (1995), *Web* (1997) en *Poes poes poes* (2001) vertelt hij snelle, gedreven verhalen over deze tijd, waarin jongeren opgevoed worden met MTV, soaps, *comic books* en het internet. Enerzijds vormt dit een statement: hedendaagse auteurs kunnen niet om die fenomenen heen, willen ze de tijdgeest accuraat schetsen. Anderzijds bevat Mennes’ representatie van die zaken ook telkens een cultuurkritiek op de consumptiemaatschappij en de manier waarop ze jongeren verkeerde paden op stuurt. Zeker in zijn vijfde boek, *Kamermuziek* uit 2006, stond die kritiek op de voorgrond. Onlangs verscheen *Het konijn op de maan*, Mennes’ zesde roman.

Het verhaal speelt zich hoofdzakelijk af in Osaka, waar Samuel Penn, de protagonist uit *Kamermuziek*, zijn vriendin, de Japanse Midori, gevolgd is om er een leven op te bouwen. In Japan wordt Sam geconfronteerd met de lokale gewoonten waarvan hij als buitenstaander maar weinig begrijpt. Bij Midori’s familie en de wereld rondom hem vindt hij

nauwelijks aansluiting. Hij ervaart dat niet meteen als een probleem en neemt de houding aan van een observerende buitenstaander. Via Midori leert hij meer dan wat de toeristische gidsen hem voorspiegelen en hij laat zich onderdompelen in Osaka’s “schitterende waanzin: een reuzenrad op een winkelcentrum, een gebouw in de vorm van een zandloper dat bovendien ’s nachts in wisselende kleuren oplichtte, pseudo-achttiende-eeuwse landhuizen op twintig centimeter van een betonnen brug over een snelweg en rococo met een achtbaan door de voorgevel”. Hij flaneert als een eenzaat door de massa’s, proeft echte sushi, bezoekt een kitscherig kuuroord en versiert via Tadashi, de flamboyante oom van Midori, een baantje in MECHACOMIXX!!!, een stripwinkel die als een magneet werkt voor buitenlandse toeristen, omwille van zijn merchandising van beroemde tekenfilmreeksen en stripfiguren. Het geluk is echter broos. Met zijn schoonfamilie blijft het contact erg afstandelijk, Midori gaat volledig op in haar nieuwe baan en Sams job in de stripwinkel biedt hem geen voldoening. Geleidelijk aan beseft hij ook hoe Midori zich door de impliciete druk van haar familie en de cultuurverschillen nooit definitief aan hem zal binden. Wanneer Tadashi overlijdt en de stripzaak door Midori’s irritante broer van de ene dag op de andere omgebouwd wordt in een Hello Kitty-winkel, vormt het nieuws dat zijn moeder terminaal ziek is, een welkome aangelegenheid om – alleen – naar huis terug te keren.

Daarmee is niet alles gezegd wat in deze roman voorvalt, maar voor wie het proza van Mennes kent, weet dat zijn intriges zelden complexer zijn dan dit. Mennes' proza moet het vooral hebben van rake observaties, grappige anekdotes en kritische spitsvondigheden, en op dat vlak is *Het konijn op de maan* niet anders. Daarbij verbindt hij die eigenschappen intertekstueel met *The Pillow Book*, de Japanse klassieker van Shei Shÿnagon die in één van de vele motto's als volgt beschreven wordt: "Some sections are brief while others can be many pages long; there are lists, personal reminiscences and anecdotes, and the author's own thoughts and opinions on all manner of topics, while sections seem to be snatches of scenes from a romantic tale." *Het konijn op de maan* doet iets gelijkaardigs. Net zoals een blog bestaat de roman grotendeels uit korte hoofdstukken, gewijd aan Sams wedervaren in Osaka. Er zijn lijstjes met zaken waaraan hij zich ergert, ludieke anekdotes, en dat alles is gesitueerd tegen de achtergrond van een liefdesverhaal.

Het idee is op zich niet slecht gevonden en toont opnieuw hoe Mennes hedendaagse, niet-literaire genres (zoals de blog) in de literatuur importeert. Jammer genoeg gebeurt dat in *Het konijn op de maan* maar zelden op een geïnspireerde manier. Naast de dunne en voorspelbare plot valt Mennes' stijl bij momenten op door flauwe grapjes, stereotiepe beschrijvingen en naïeve zinsneden. Als hij ergens in de stad op het voetpad loopt, dient hij uit te wijken voor een aanstormende fietser: "Toen moest ik wegspringen voor een mevrouw die met de snelheid van de beroemde Shinkansen-hogesnelheidstrein recht op me af kwam fietsen." Niet alleen is de vergelijking erg mak, het is ook gewoon een slechte zin. Of over de verhouding met zijn schoonbroer, die Sams pogingen om Japans te praten negeert: "Hij beschouwde het waarschijnlijk als tijdverspilling, zoiets als proberen een chimpansee kwantummechanica uit te leggen." Dat is misschien wel grappig bedoeld, maar de vergelijking is veeleer een hyperbool die er met haren bijgesleept is.

Nu goed, smaken en kleuren. Problematischer is de beeldvorming van Japan, dat een dankbaar onderwerp lijkt voor Mennes. Vanuit zijn interesse in popcultuur lijkt de Japanse hightechmaatschappij *gefundenen Fressen*, in die mate dat Sam aan "gele

koorts" gaat lijden, met een voorkeur voor Japanse schoonheden, maar ook voor Japanse cultuur: "Het maakte niet uit of het Kurosawa was, tekenfilms, miniseries als *Shÿgun* of softe porno. Ik absorbeerde het allemaal gretig." De passage is een poëticaal standpunt en zet Mennes' vermenging van hoog en laag nog eens in de verf. Via Sam laat hij dan ook cultuurkritiek opklinken over de clichébeelden die buitenlanders hebben van Japan, als "een land vol contrasten tussen traditie en hightech. En iedereen legt de nadruk op één van die twee kanten om zich dan te verbazen over de andere." Mennes profileert Sam als iemand die zich aan die tendens onttrekt.

Als lezer verwacht je dan een nieuw perspectief, een nieuwe insteek die voorbijgaat aan die clichés. Daarin slaagt *Het konijn op de maan* echter niet. Osaka is in Sams visie misschien wel een interessantere stad dan in toeristische gidsen wordt voorgespiegeld, maar voor het overige krijgen we het stereotiepe beeld van Japan als een ondoorgrondelijke samenleving: men werkt er zich dood, het straatbeeld ziet eruit als een hightechpretpark, men snuit er de neus niet in het openbaar, de cultuur is vergeven van schreeuwerige muziek en opzichtige T-shirts, en eigenlijk heeft een westerling er niets te zoeken. Sam doet daarbij weinig moeite om zich daadwerkelijk in te leven, zijn lijstjes blijven steken in oppervlakkige opmerkingen, en de verhaallijn, waarin hij zich neerlegt bij de situatie en onverrichter zake weer naar huis vliegt, suggereert dat de onoverbrugbaarheid van de cultuurkloof een axioma is. In plaats van daadwerkelijk in te gaan op de achtergronden of diepere denkbeelden van de Japanse cultuur, blijft de roman steken in stereotypen binnen de constellatie van een mislukte relatie. Van een auteur als Mennes, die met *Kamermuziek* een erg veelbelovend stuk breidde aan zijn eigenzinnige oeuvre, verwacht men toch iets meer, en daarom betekent deze roman een stap terug. Daar verhelpt de wel erg blitse en leuke cover niet veel aan.

JAN LENSEN

PAUL MENNES, *Het konijn op de maan*, Nijgh en Van Ditmar, Amsterdam, 2010, 189 p.